

BISERICA și ȘCOLA.

542

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiune

„BISERICA și ȘCOLA.”

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD

Anul nou.

Fără a se mai rentoarce a dispărut pentru totdeauna anul 1899, cufundându-se în siul vecinicii, întocmai ca o picătură de apă în oceanul nemărginit.

Anul este măsura timpului; zilele sunt măsura anului, și cu ele socotim cursul și durata vieții. Ziua de eri a înmulțit numărul zilelor vieții; ziua de mâne aduce o scădere. Viața în creștere este viața în scădere. Anul vechiu, ori cât de rău ar fi fost, el te transmite în viața anului nou, pe care nu-l cunoști încă. Mai cu seamă în ceea ce privește formele esteriore ale vieții, noi vedem, că în mare parte ele sunt aceleași ca și mai înainte, chiar și după întemeierea creștinismului.

Din primii secolii creștinismul a primit și păstrat o mulțime de obiceiuri și instituțiuni născute din religiunea păgână, care în fine au perit cu totul ori au primit însemnare creștină.

Unul din aceste obiceiuri păgâne, pe care biserica cu multă osteneală și după mult timp a reușit să le suprimă, este serbarea anului nou, la 1 Ianuarie. Păgânii serbau ziua anului nou cu tot felul de veselii, în cea mai mare parte imorale. Toată noaptea o petreceau în desfrânări, ear dimineața se preumblau beți cu păharele în mână, atât bărbații cât și femeile, pe la ulițe și locurile publice. Ziua toată o petreceau cu muzici și jocuri mai mult sau mai puțin imorale și tot felul de desfrânări. A fi beat în această zi nu era lucru rușinos; din contra asemenea veselie se considera ca un augur bun, că tot anul va fi plin de veselie și fără lipsă.

Părinții bisericei, ne voind ca creștinii să participe la serbătoarea păgână a anului nou, care se săvârșea în lăcș și voluptăți, au instituit în ziua de 1 Ianuarie serbătoarea tăierii împregiur a Domnului.

Tăierea împregiur este o lucrare sfințită a bisericei vechiului Testament, carea a preînchipuit una din tainele nouului Testament, adeca botezul, și pe care Judeii o săvârșeau a opta zi după nașterea prun-

cului de parte bărbătească, în semn al legăturii făcute de Dumnezeu cu poporul iudovesc în persoana lui Avram.

Iisus Christos, ca unul ce după trup se trăgea din seminția lui Avram, a fost și el tăiat împregiur în ziua a opta, când i-s'a dat numele de *Iisus*, pe care ângerul Gavriil îl vestise mai înainte S. Fecioare Maria. În amintirea tăierii împregiur a Domnului, în opta zi după nașterea lui din Prea curata Fecioară, sfânta biserică încă din vechime s'a obișnuit a celebra serbătoare mare. În înțeles mistic tăierea împregiur însemnă tăierea împregiur a inimei, depărtarea de patimi, adevăra'a câință și întorcerea păcătoșului către Dumnezeu. Și fiindcă serbătoarea aceasta, ca a opta zi după nașterea Domnului, cădea pre 1 Ianuarie, când păgânii săvârșeau solemnitatea anului nou, de aceea părinții bisericei, ne voind ca creștinii să participe la serbătoarea păgână a anului nou, au sfătuit pe creștini să postească în ziua tăierii împregiur a Domnului. Așa Sfântul Ambrosiu episcopul Mediolanului (Milanului) zice credincioșilor:

„Să ne depărtăm cu mare luare aminte dela petrecerile ce fac păgânii în serbătorile lor, și când ei petrec și se veselesc, noi să fim înțelepți și să postim, pentru ca ei prin înfrânarea noastră să se învețe a-și modera bucuria. Și pe lângă acestea noi trebuie să fugim nu numai de relațiunile cu păgânii, ci și cu Judeii.”

„Pentru a înlătura voluptatea trupească și veselile la care se dedau păgânii, zice fericitul Augustin, noi cu ajutoriul lui Dumnezeu să postim cu toții în ziua tăierii împregiur, afară numai de aceia cari nu pot ține postul din cauză de boală, iar pentru aceia, cari din nenorocire, acuma în ziua anului nou, după obiceiul lor cel rău, petrec în lăcș și neînfrânare, cu toții să ne rugăm lui Dumnezeu pentru dênșii.”⁽¹⁾

(1) Sermo VII și CXXX de Calendis Ianuariis.

Pentru stêrpirea reului, S. Ioan Gură de aur a ținut o frumoasă predică (*Homilia în Calendarul Ianuariei*) în care, combatând obiceiul păgânilor de a-și împodobi casele și localele publice cu flori în ziua anului nou, face cuvenitele muștrări creștinilor zicând:

„Voi ați trebui să împodobiți nu casele, și piața, ci inima voastră, pentru ca ângerii să vă admire și Domnul ângerilor să vă recompenseze cu darurile sale.“ El vorbește apoi în contra superstițiunii păgânilor, păzite și de unii creștini rei, de a-și căuta în ziua anului preziceri pentru tot anul. „Este o nebunie în cel mai mare grad, ca după veselia și fericirea unei singure zile să așteptăm fericirea peste tot anul. Și nu numai nebunie, ci este chiar un ce diabolic o asemenea judecată, care face, ca împregiurările vieții noastre, să atârne, nu dela propriile noastre stăruințe, ci dela circulațiunea zilelor. Anul întreg îți va fi fericit, nu dacă vei fi beat la începutul unei zile, ci dacă în această zi și în fie-care zi vei face ceea-ce place lui Dumnezeu. Fie-care zi este rea sau bună, nu prin propria sa natură (căci zilele nu sunt deosebite), ci prin stăruința noastră sau neglijența noastră. Dacă faci binele, atunci ziua îți este bună, ear dacă păcătuiești, ea este rea și condamabilă. Dacă judeci astfel, vei avea tot anul fericit, fiindcă vei petrece fie-care zi cu rugăciuni și binefaceri.“

Fie, ca cu începerea acestui an, darul Domnului nostru Iisus Christos, și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sf. Duh să fie cu noi cu toți, Amin!

Discursul P. S. Sale Dlui Episcop Iosif Goldiș

rostit în biserica catedrală din Arad la Nașterea lui Christos 1899.*)

Iubiților creștini și fiii mei sufletesti!

„Eată vestes c Voae bucurie mare.“ (Luca II, 10). „Poporul cel ce ședea în întunec a văzut lumină mare“ (Mat. IV, 16). „Un băiat ni s'a născut, un fiu ni s'a dat, și domnie este pusă pe umerii lui: Minune, Sfătuitoriu, Dumnezeu, puternic, Părinte vecinic, Domn al păcii; creșterea domniei și a păcii Lui nu va avea capăt“ (Isaia IX, 6—7).

Aceste sunt cuvintele prorocului Isaia, a evangelistilor Luca și Mateiu, relative la astăzi născutul Iisus Christos.

Când în testamentul vechiu a publicat Dumnezeu poporului legea prin Moise, era atmosfera sguđuită de tunete și trăsnete necurmăte, străluciau fulgerile nesuferite de ochi, durduia sunetul asurzitor al trimbițelor și acoperia fum și nor nepătruns

muntele Sinaiului: însuși Dumnezeu vorbea prin glasul cu atâta Măiestate, cu organ așa de puternic și infricoșat, încât tot poporul de spaimă cuprins aruncându-se cu fața la pământ, a strigat către Moise: *Vorbește tu cu noi, noi te vom asculta, și se ne vorbească Dumnezeu, ca nu cumva să murim.*“ (Eșire XX, 19).

Dumnezeu mișcat de aceste vorbe, a promis poporului, că îi va trimite un profet, pre carele să-l poată asculta. „Profet le voi scula dintre frații lor asemenea ție a zis Domnul către Moise, și voi pune cuvintele mele în gura lui, și acela va vorbi lor toate câte îi voi porunci lui; și tot cel ce nu va asculta de cuvintele mele, care acela le va vorbi întru numele meu, dela mine și va lua respălata.“ (II Lege XVIII, 18—19)

Acest profet, după mărturisirea făcută la faptele Apostolilor de sfântul Petru (III 13) și Stefan (VII, 37) este Christos Mântuitorul nostru, carele s'a născut astăzi în trup omenesc asemenea noaue.

Și dacă în viața familiară la nașterea unui băiat, carele are să fie cu timpul razim casei și conducătoriu familiei, toată casa și membrii familiei se veselesc; dacă într'un stat, la nașterea moștenitorului tronului, carele are să poarte toiagul împărăției, împărăția cu capul statului împreună să bucură; atunci nemărginit mai mare este bucuria neamului omenesc în ziua nașterii acelu fiu preasânt, carele are să șeadă pe tronul împărăției lui Dumnezeu.

Christos s'a născut nainte cu 1899 de ani, sub stăpânirea lui August împăratul, întemeind pe pământ stăpânia păcii: „Căci — după Ap. Pavel — Christos este pacea noastră, carele a venit și a predicat pace voaue celor de departe și celo de aproape.“ Efeseni (II 14—17).

S'a născut la 25 Decembre în solstițiul de eamnă, când zilele încep a se lungi, și treptat se apropie de noi soarele, dându-ne să înțelegem, că Christos soarele dreptății ni-a adus și mărit lumina grației Dumnezești prin venirea lui la noi.

„Eu sunt lumina lumii, zice Christos despre sine: Cel ce-mi urmează mie, nu va umbla în întune ec, ci va avea lumina vieții.“ (Ioan, VIII, 12.)

Christos în lumea morală nu a produs mai puțin rezultat, decât soarele cel luminos, carele cu razele sale dă viață la toate ființele din lume. Dela 25 Decembre, adecă după solstițiul de eamnă, soarele treptat lungind zilele și scurtând nopțile, successiv și desvoaltă puterea creatoare a căldurei și luminei, până ce în primăvară face să crepe glia ce acoperia viața, și să resară semința, premergătoarea secerișului imbucurătoriu. Chiar așa Christos, carele s'a asemănat pre sine cu grăuntele de grâu, cu încetul crește întrun înțelepțiune și se desvoltă, până ce în etatea bărbăției ese la iveală cu lumina evangheliei sale, cucerește lumea, și ca Dumnezeu-om răsturnând peatra mormântului, întemeiează biserica

* Notă. Acest discurs este independent de pastorale adresată către cler și popor. Red.

creștină, care este împărăția lui Dumnezeu pe pământ.

A eșit edict dela imperatul August, ca să se conscrie toți supușii împărăției romane (Luca II). Și mergând ca să se înscrie fie-care la locul competenței sale: s'a dus și Iosif din Nazaretul Galileii la Iudea în orașul lui David, numit Vitleem, ca să se înscrie cu Maria logodnica sa; că el era din casa și seminția lui David.

Și când erau ei acolo, s'au implinit zilele, ca Maria să nască. Și a născut pre fiul său cel anteu născut, pre care l'a înfașat și l'a culcat în esle, pentru că nu aveau loc în ospătăriă.

E-au păstori în acea parte petrecând pe câmp noaptea împregiurul turmelor sale; ei au văzut din partea Vitleemului strălucind o zare foarte luminoasă, și au zis unii către alții: „Să mergem până la Vitleem. ca să vedem ceea ce s'a întâmplat.“

Mers'au de grabă și au aflat pre Maria și pre Iosif cu pruncul, carele era culcat în esle; s'au închinat și apoi s'au întors la ale lor, lăudând pre Dumnezeu pentru toate cele ce au auzit și au văzut.

Tot așa Înțelepții (Magii) dela răsărit, conduși de steaua straordinară până la Vitleem și întrebând: „Unde este Imperatul, cel ce s'a născut? Am venit să ne închinăm Lui.“ Întră în casă și ved pruncul, pre care ei îl adoară, îl onorează cu daruri mistice: cu aur ca pre rege, cu tămâe ca pre Dumnezeu, cu smirnă ca pre muritor, (S. Grigoriu, omil 10). După care se întorc mulțamiți în țeara lor, lăudând pre Dzēu, căci au vădut implinită prorocia lui Varlaam, ce zice: „O tea va răsări din Iacov, și un sceptru se va scula din Israil.“ (Numerii XXIV, 17).

August imperatul, după mărturisirea lui Sve-toniu (c. 53) și a lui Tertulian (Apol. c. 34), a adus odată jertfă publică lui Apollon, carele după credința Romanilor era adorat ca stăpânul lumii și Domnul Zilor, și aceasta solemnitate a durat 21 de zile. Imperatul cu o curiositate încordată a întreat pre preoții lui Apollon: că cine îi va fi lui urmator pe tron? Apollon altă dată atât de prompt în răspunsuri și profetisare, a tăcut; după o lungă tăcere în fine a strigat: „Un prunc din jidovi stăpânește preste dumnezei ca Dumnezeu adevărat, și pretinde ca eu să-mi părăsesc locul și să me întorc în lumea cea tristă a întunerecului. Dute dar' în tăcere dela altarele noastre!“

August imperatul de loc a dispus a se înălța pe capitoliu un altar, și l'a închinat Maicii fecioare; și, de și mai târziu și-a lărgit împărăția prin învingeri strălucite, totuși nici el nici următorul imperat Tiberiu mai mult nici când n'au suferit, ca cineva se-i tituleze „Domni“ oprind aceasta și prin edict aspru, din motiv, că cu drept cuvânt acest titlu compete numai lui Christos „Domnul în ceriu și pe pământ.“

În adevăr e de mirat, pentru ce Răscumpărătorul lumii și-a ales semne atât de josnice la venirea sa în lume, având el să implinească lucruri atât de mărețe.

Principii lumii cu cât sunt mai puternici, cu atât mai mare pompă desvoltă la intrarea lor în cutare țeară sau cetate, prēmergându-le prefectii, banderiu de călăreți și trăsuri cu steaguri, trimbițe și muzici; fiind impresurați de servitori și adiutanți, primiți cu salve de bucurie și felicități de masele poporului. Pre fiul lui Dumnezeu însă nimica din aceste nu-l întâmpină când vine să cucerească lumea și să o ia în potestatea sa; nu vine în vesminte strălucitoare și cu pompă, ci vine ca băiat neputincios, învelit în scutece și așezat în esle dobitocească; „Și aceasta va fi semn pentru voi, zice Îngerul: că veți afla pruncul învelit în scutece, culcat în esle,“ (Luca II).

Fiind strălucitoare și mari simbolurile sau semnele împărăției și a puterii lumești, oare semnele lui Christos, răscumpărătorul, cele josnice, mici și desprățuite de lume, să nu deroage maiestății dumnezeiești? Să ne mirăm, că Jidovii n'au recunoscut pre Christos, pre care ei îl așteptau să vină ca un imperat (Mesia) pu'ernic cu mari semne și alaiu?

O nici de cât, ci mai vartos trēbue să știm, că alta e judecata lui Dzēu și alta judecata lumii: „Că ce este mărit la oameni, este desprețuit la Dzēu.“ (Luca 17).

Christos domnul dară la nașterea sa ni s'a arătat noauē nu în chipul lui Dzēu, nu între fulgere și trēsnete, ca pre cei slabi să-i sparie, ci în chipul robului. ca pre cei robiți să-i mântue.

Situația Vitleemului, care era calea spre Ierusalim, ne dă a pricepe, că numai prin smereniă și umilință să poate înălța și omul la ceresul Ierusalim.

Hannibal în espedițiile sale a luat cu sine pre Polybiu spre a-i glorifica victoriile reportate în contra Romanilor. Aleasandru cel mare doria să învie pre Homer, ca să aibă un demn vestitoriu al laudelor sale. Nu așa însă Christos, a cărui evangeliă, ca operă inspirată de o putere supranaturală, nu suferă coloritura vestitoriului, precum peatra dracnites nu suferă poleitura măestrului.

Numitu-s'au mai mulți din partea oamenilor Salvatori sau răscumpărători, precum la Evrei aceia, carii au eliberat pre popor de jugul apăsătorilor; la Romani, *Patres patriae*, carii au scăpat republica de un inamic sau pericolu iminent; la Greci, *Agexicaki*, carii au alungat dela oameni boalele, bălaurii și alte rele.

Dar aceștia s'au luptat pentru binele și gloria specială a neamului și a patriei lor; Christos însă s'a luptat pentru binele întregului ne-am omenesc, carele a mântuit nu numai o națiune, dela un rău vremelnic, ci lumea întreagă dela relele eterne, cari sunt rele mari și adevărate.

Drept-aceea dacă Jidovii au sărbătorit trei luni în continuu eliberarea lor prin Iudita de Holofern. (Judec. 3). Deacă Grecii au rădicat între semizeii pre Esculap și pre Hercule; ear când Quintus Flaminius i-a mântuit de jugul lui Filip Macedoneanul, au strigat de bucuria, încât precum scrie Valerius Maximus (Lib. 4, cap. ult.) cădeau paserile din aer. Dacă Siracusenii s'au bucurat și au glorificat pre Timoleon, carele i-a eliberat de tiranii seculari și nesuferiți (Cornelius Nepos); dacă istoria laudă pre regele Agesilaus, căci cu soldații sei împreună a dormit pe paie, încât Egiptenii, carii i-au adus daruri nu voiau să creadă, că e regele, carele a venit, ca să-i mântuiască de inimiți (Cornelius Nepos); dacă laudă istoria pre Iulius Cesar, căci a petrecut și a dormit sub ceriul liber împreună cu legiunile sale (De bello gal.); dacă creștinătatea admiră pre călugărul Serapion (secl. IV), căci ca să poată converti cât mai mulți necredincioși și eretici, s'a vëndut însu-și pre sine de sclav: cu cât mai vërtoș avem noi creștinii să sărbătorim nașterea răscumpărătorului nostru Christos, carele luând chipul robului, ne-a câștigat libertatea și bucuria cea vecinică.

Să ne deslegăm dară curelele încălțămintelor ca și Moise, și după îndrumarea evangelistului Luca (II) „Să mergem și noi la Vitleem ca Maghi și ca păstori, să vedem unde s'a născut Christos“; să-i facem în sânta biserică omagiul și supunerea noastră, după porunca ce tatăl ceresc ni-o dă prin gura profetului (Psalm II, 10 - 11) *Și acum Impărăților înțelegeți; învățați-vă voi carii judecați pământul, serviți toți lui Dzeu cu frică și vă bucurați cu cutremur, sărutăți pre fiul și vă închinați Lui, ca să nu superați pre tatăl; că . . . ferice de toți carii cred într'însul.*“

Tatăl ceresc nu poștește dela noi, ca să aducem fiului său daruri de ale Maghiilor, ci poștește daruri, de care tot omul poate dispune, dar care totuș sunt mai scumpe, de cât tôte darurile ce s'au dat și se dau Impărăților: aceste sunt credința, speranța și iubirea.

Credința, speranța și iubirea fac pomul vieții din carele mândând nu mori.

În acest pom credința e rădăcina, speranța e tulpina ér iubirea e coróna cu fruptele.

Credința e temelie, pe credință se razimă speranța, din speranță se nasc faptele iubirei.

Despre credință zice fericitul Augustin că „Acela are mai mult loc la Dzeu, care a adus mai mult, nu argint, ci credință“; despre speranță, că „Precum unui tată trupesc nu-i place de fiul, care-l părăsește: așa tatălui ceresc îi mai drag de acela fiu, care se razimă numai spre El“; „apoi — zice mai departe — ce poate fi mai prețios de cât iubirea sau caritatea, care unește pre om cu Dzeu“! „Căci, după Ap. Pavel, iubirea este virtutea cea mai nobilă a firei omenești (cor. XIII, 13). Toată legea lui Christos este ba-

zată pe iubire, din iubire se naște pacea, iar pacea este fundamentul fericirii.“

Christos, când era aproape de moarte, ni-a lăsat în testamentul său iubirea și pacea, ca cea mai prețioasă comoară, zicând: „Fiilor! pacea mea o dau vouă . . . iubiți-vă unul pre altul, . . . întru aceste vor cunoaște că sânteti învățaceii mei, dacă veți avé iubire între voi.“ „Fericiti sunt cei făcători de pace, că aceia fiii lui Dzeu se vor chiama!“

Să ne bucurăm dară, Iubiților creștini, cu păstorii și cu înțelepții dela răsărit; căci, precum și catavasia sântei sărbători întonează: „Astăzi Christos în Vitleem se naște din fecioară; astăzi cel fără de început se începe, și cuvântul se întrupează. Puterile ceriurilor se bucură, și pământul cu oamenii se veselește. Maghi daruri aduc: păstorii minunea vestesc; eară noi neîncetat strigăm; Mărire întru cei de sus lui Dumnezău, și pe pământ pace, între omeni buna înțelegere.“

Satele Noastre.*)

Pământul ce locuim este moștenire strămoșească, este țărîna care acopere oșămintele părinților, moșilor și strămoșilor nostri, este patria noastră!

„Patria, zice Nicolae Bălcescu, în „Cântarea României“, e cel dintăiu și cel mai de apoi cuvânt al omului; într'însa se cuprind toate bucuriile lui; simțirea ei se naște deodată cu noi și e nemărginită și vecinică ca și D-zeu. Patria e aducerea aminte de zilele copilăriei, coliba pîrintească cu copaciul cel mare din pragul uși, desmerdările drăgostoase ale maicei noastre, locul unde mai întâiu am iubit și am fost iubiți, cănele care se juca cu noi, sunetul clopotului de la biserică satului, ce ne vestia zilele frumoase de sărbătoare, sbieratul vitelor când se întorceau în amurgul serii de la pășune, fumul vetrei ce ne-a încălzit în leagăn înălțându-se în aer, berza de pe streșină ce caută duios spre câmpie, și aerul, care nicăiri nu e mai dulce.“

Satul sau locul, în care ne-am născut și am crescut, este patria noastră, de care ne leagă suvenirul copilăriei și sentimentul de pietate pentru țărîna părinților nostri.

„Nescio qua natale solum dulcedine cunctos.“

„Ducit et immemores non sinit esse sui“: Nu știu cu ce dulceață ne atrage pământul nașterii noastre și nu ne lasă să-l uităm în veci, zice Ovidiu. (I de Ponto Epist. 3.)

Dar părinții nostri ni-au lăsat de moștenire nu numai patria străbunilor nostri. ci cu ea împreună limba și naționalitatea, ca și noi să le lăsăm moștenire sfântă urmașilor nostri.

Poporul, care vrea să țină la sine, la naționalitatea sa, care voiește a trăi cu individualitatea sa, el ține cu statornicie la limba sa, la moravurile, obiceiurile și tradițiunile străbune. Datinele și obiceiurile strămoșești au fost temelie, pe care s'a rezimat naționalitatea noastră. Ele ne-au scăpat neatinși printre vijeliile veacurilor trecute, pe când alte popoare au perit, li-s'a șters și numele de pe fața pământului.

*) Cetită în adunarea generală a Asociațiunei Naționale Arădane, în ziua de 25 Decembre n. 1889.

Datinile și obiceiurile poporului român sunt trăsăturile distinctive ale naționalității sale. monumentele vîi ale obîrșiei și stăruinței sale pe acest pămînt. De aceea cu drept cuvînt esclamă nemuritorul cronicar Miron Costin :

„Caută-te dar acum, cetitorule, ca într'o oglindă, și te privește de unde ești, . . . căci nu numai numele . . . ci și dintr'altel te vei cunoaște, obiceiurile, firea și graiul, și până astăzi. că ești drept Vloh, adecă Italian și Rîmlean.“

Uimit de îndărătnicia, cu care Românul 'și-a păstrat limba și datinele strămoșești. poetul german Martin Opitz, pe la anul 1621, scria următoarele :

„Nestrămutați sunt Românii în datinile lor și nici într'un chip nu lasă dintr'însele, și de și nu știu răspunde la toate de ce le țin ? Totuși de mare mirare este, după ce fură smulși și cu totul desbinați de cătră împărăția romană, după-ce primiră atâtea schimbări prin incursiunile barbarilor și prin asprimea atător ostași, cum putură într'un timp de 1560 ani, de când sunt în Dacia, a-și ține în aceeași întregime și a-și păstra limba, cât nici Italia, nici Galia sau Francia, nici Spania nu se apropie de limba strămoșească cea romană așa tare ca aceasta neînvețată limbă a Românilor.“**)

Dar ceea ce a contribuit la conservarea și încheierea elementului român în Dacia, sunt tocmai vremurile de restriște, când, nevoit să-și caute refugiu din naintea hordelor barbare, s'a retras în desișul pădurilor și în văile munților, unde izolat de lumea din afară, a întemeiat acele comunități și sate vechi, în care poporul român trăiește și astăzi cu deprinderile și obiceiurile, cu care străbunii săi au trăit o mie de ani înainte.

La sate e vistieria noastră națională ; acolo, în casa țeranului, în giurul caminului familiar, se găsesc conservate în originalitatea lor monumentele latinătății și continuității poporului român pe pămîntul Daciei. Și pe cât de izolat și înapoiat în cultură va fi poporul cutărei comune, pe atât datinile și obiceiurile lui sunt mai primitive, dar și mai prețioase dovezi pentru descendența și stăruința noastră dela coloniștii împăratului Traian.

Cultura și civilizațiunea, spre care nisuesc popoarele și statele moderne, pe cât de mult promovează dezvoltarea intelectuală și bună starea lor materială, pe atât de prejudicioase devin în ordinea morală pentru caracterul, datinile și obiceiurile naționale ale poporului, mai ales unde poporul nu are organizațiunea sa politică de stat.

A aduna la un loc vistieria națională, a mîntui resturile monumentelor străbune de distrugerea timpului și a le reda istoriei, a scăpa moștenirea strămoșească de poveiul civilizațiunii cosmopolite și de primejdia tendențelor manifestate de asimilare etnică : eată lucrarea cea mai importantă și mai nobilă, la care este chemată generațiunea actuală.

Ideia de-a aduna într'o colecție ca într'un magazin bogățiile noastre naționale, a fost sulevată întâia oară de cătră stimabilul membru dl Ioan Moldovan, în adunarea generală a Asociațiunii noastre la 1864. Ideia însă a rămas nediscutată până acum. Este deci datoria noastră să facem începutul pentru a încerca publicarea unei lucrări de cel mai mare interes național și cultural, *monografia satelor noastre*.

Lucrarea va cuprinde următoarele subiecte :

I.

Istoria comunei.

Numele comunei și obîrșia sau originea lui. Este nume vechiu românesc, slavon ori maghiar sau maghiarizat? etc . . .

**) Magazin istoric : I pag. 47—48.

Intemeierea comunei după istorie și după tradițiune. Întemplantările mai însemnate în comună, din timpurile cele mai vechi până în prezent.

Când s'au întemeiat cele mai vechi așezăminte de cultură, cea mai veche biserică și școală în comună ? Dacă biserica este veche și zugrăvită, ce particularități are vechea ei pictură ?

Ce fel de monumente vechi se găsesc în comună sau în hotarul ei ?

Ce fel de cărți vechi și inscripțiuni sau însemnări bătrânești se găsesc în biserică, pe clopote, pe antimise, pe potir ori pe alte obiecte bisericesti, pe cruci sau în cripte ? Ce emblemă sau semne are sigilul comunei, și de la care an se găsesc cele mai vechi matricule parohiale ?

Se găsesc în comună sau în hotarul ei ruine sau surpături vechi de cetate, de biserică sau de mănăstire, sau loc de cetate, sau vre-un loc care poartă nume de cetate sau cetățuie, sau altă numire din care să se înțeleagă, că pe acel loc a fost vre-un așezământ strămoșesc ori s'au petrecut oare-cari întemplantări mai însemnate în vremile bătrâne, și ce zic tradițiunile sau spusele bătrânilor despre acestea ?

Sunt în hotarul comunei locuri în care s'au găsit mai de demult sau se găsesc și acum felurite lucruri vechi, precum oale, ulcioare, bănuți vechi, inele, arme și unelte sau podoabe de fer, oțel, aramă sau de alte metali ?

Familii și persoanele vestite din comună, cari au avut un rol mai însemnat și 'și-au câștigat merite prin vitejii în războaiele sau prin alte fapte mărețe ce au săvîrșit. Numele familiilor române din comună, a preoților, învățătorilor sau diacilor (cantorilor), a notarilor, primarilor (juzi comunali) din timpurile cele mai vechi până azi.

II.

Geografia comunei.

Impărțirea comunei, numele deosebitelor ei părți și obîrșia acestor numiri.

Impărțirea hotarului sau a teritoriului comunal ; numirile părților de hotar (a dulciilor), a drumurilor vechi, miezuinelor sau semnelor hotarnice, a șanturilor bătrânești (troian sau val ?) și obîrșia acestor numiri

Insemnarea tuturor locurilor cu numirile esistente în graiul poporului, precum : câmp, rit (ritul căpitanului în Sămbăteni), șes, livadă, poiană, luncă, dumbrovă, rovină, coastă, deal, colină, măgură, pădure, codru, munte : numirile locurilor unde au fost în vechime ori sunt și acum peștere, ocne sau băi de fer, aramă, argint, aur sau alte metali.

Numirile apelor, precum a riurilor, văilor, vâlcelelor, apoi a izvoarelor și fîntinilor bătrâne, a apelor minerale și vindecătoare din hotarul comunei.

Cât e de mare hotarul sau estinderea comunei în jugere sau km. □ ? Cât pămînt e arător și cât nearător ? Cât e prioritatea Românilor și cât a posesorilor de altă naționalitate ?

III.

Poporațiunea comunei.

Poporul român din comună este baștinaș, ori asimilat sau românizat ?

Numărul sufletelor și religiunea populațiunii române. Sunt locuitori și de altă naționalitate în comună ? Câți sunt și de care naționalitate se țin ?

Fisiognomia poporului, trăsăturile și colorile feței stătura și structura trupului ; e inteligent, frumos, sănătos și robust ?

a) Starea culturală a poporului.

Ce fel de așezăminte publice are poporul în comună? Biserica, o școală sau mai multe școli profesionale, institute de economie de binefacere, reuniune de cultură, agricolă sau de industrie?

Câți cărturari țărani sunt în sat; câți copii cari frecventează școala?

În general câți oameni de carte a dat poporul din comună societății, de pildă: preoți, învățători, notari, advocați, etc. . . . și cine sunt aceia cu numele?

b) Starea sau condițiunile sociale ale poporului.

Deprinderea sau ocupațiunea poporului și traiul lui; plugăria sau lucrarea pământului și produsele economice; pomărițul, vieritul, prăsirea vitelor, vieritul, stu-păritul etc.; uneltele economice cele vechi de care se folosește cu numirile lor primitive, adică întreagă terminologia din viața plugărească și cea ciobănească sau păcărărească a poporului.

Industria sau meșteșugăria. Ce fel de ramuri de industrie sau măiestrie se cultivă în comună? Este industrie locală, primitivă, ori modernă perfecționată? Câți meseriași și comercianți sunt români? Câți de alt neam? Unde își desface poporul produsele sau articolii sei economici și de industrie?

Locuința sau casa țeranului român; aranjamentul interior sau mobilierul și împodobirea ei după vechiul obicei național; economia casnică a femeii, lucrul manual, torsul, dăpănatul, țesutul etc. . . . cu toate uneltele casnice și numirile lor, de pildă: furca, răsboiul, vârtelnițe etc. . . . fuior, caier, tort pânză etc. . . .

Costumul sau portul țeranului și al femeii române. Și-a păstrat portul original din bătrâni, ori l'a răsisit? Imbrăcămintea și-o gătește acasă sau o cumpără?

Bucătria și nutrețul sau hrana țeranului român. Ce fel de bucate îi sunt obiceiuite mai virtos? Obiectele, vasele și uneltele întrebuințate din bătrâni în bucătărie, la gătit și consumarea bucatelor, precum și acțiunile sau lucrările femeii în ale menajului sau bucătăriei, de pildă: frământarea, asogarea pâinei etc. . . . adică noțiunile și terminologia bucătăriei țărănești.

Cari sunt particularitățile limbei populare în privința accentuării și a pronunțării cuvintelor? Cuvintele vechi, rar întrebuințate. Numirile lunilor în limbajul popular, precum și terminii relativ la calcularea și împărțirea timpului (călindarul popular) și cei din sfera astronomiei populare. Întrebuințarea reboșelor sau révașelor.

VI.

Datini și obiceiuri naționale și religioase.

Datini și obiceiuri familiare sau casnice înainte și după masă (mâncare); la naștere, la nuntă sau căsătorie și la îngropăciune.

Datini și obiceiuri la sărbători, precum la Sân-Nicoară (S.-Nicolae), la Crăciun, la Sân-Vasiu (Anul-Nou), la Bobotează, la Sân-Toader, la Paști, la Sân-Georgiu, sărberea Armîndeniei, ziua Crucii, și alte zile de peste an, care au vre-o însemnătate după credințele poporului.

Credințe deșerte (superstițiuni); Zinele, ursitoarele, ielele, strigoii etc. . . . Martiseara, Vinerile pentru femei, ținerea Joulilor după Paști, ca să nu bată grindina semănăturile; descântecile, farmecile și vrăjiturile etc.

V.

Literatura populară.

Musica și jocurile naționale, în comună. Legendele, basmele, colindele baladele sau cântecelile bătrânești și

haiducești, doina, bocetele sau vaietele, orațiile, proverbele, cimiliturile etc.

*

Precum se poate observa, din acest prospect, lucrarea va interesa pe istoric, etnolog, filolog și folklorist deopotrivă. Ea va reclama concursul și spriginul spiritual și material al tuturor forțelor inteligente, capabile de muncă și de jertfă. Dar' și cadrul sau cuprinsul este contemplat de astfel, ca toți cărturarii noștri, de jos până sus, să se simtă angajați la ea. Lucrarea se va publica sub auspiciile Asociațiunii de un comitet de redactare, în fascicule pentru fiecare comună osebit, ori pentru mai multe la o dată, după estinderea materialului, cu fotografii de tipuri și costume țărănești, după puțință din fiecare comună. Lucrarea va cuprinde în primul plan satele de la margine în spre șesul Tisei. Pentru atingerea scopului Asociațiunea noastră se va pune în legătură cu Asociațiunea transilvană și cu alte societăți și centre culturale din patrie. Domnilor! să ne apucăm cu o oră mai înainte a aduna materialul trebuincios la marea clădire națională! Să rescumpărăm vremea, că zilele rele sunt!

V. Mangra.

*

NB. Adunarea generală a Asociațiunii Arădane a primit cu aplauze și 'n unanimitate planul minănat arătat de dl Mangra și cu ducerea lui la îndeplinire s'a însărcinat Direcțiunea Asociațiunii.

Reuniuni și conferințe învățătorești.

Folosul acestor instituțiuni școlare nu se poate trage la indoială. Serviciul, ce-l fac învățătorilor și prin ei școlilei, nu se poate apreția. Sunt unele dintre cele mai puternice mijloace puse în serviciul instrucțiunii și al educațiunii.

Avem institute bine organizate pentru instruirea învățătorilor. Nu sunt însă și nici că pot avea puterea de a pregăti pe aceștia astfel, ca în viața lor să n'aibă lipsă, de a-se perfecționa mai departe. Aceasta e o imposibilitate; e imposibilitate, pentru-că învățătura în sine nu are hotar. De aici apoi necesitatea perfecționării și afară de școală. Adecă, eșind din școală, avem a continua cu studiarea, nu ca și până aci, până eram pe băncile școlii, ci în o formă nouă: prin propria noastră stăruință; să ne perfecționăm noi pe noi și prin ale noastre puteri.

Pentru perfecționarea prin sine ni stau la dispoziție două căi: studiul și participarea la întrunirile învățătorești în reuniuni și conferințe.

Cvalificațiunea prin studiere continuă, e cu mult mai anevoioasă ca cealaltă. În întruniri, prin discuțiuni serioase, ideile se lămuresc ca aurul în foc, ear prin lămurire devin mai ușor percipiate, mai ușor înțelese. Nu numai atât, dar ni putem ușor însuși și metoda, de aplicație.

Necesitatea întrunirilor de această natură a constătat-o încă de mult înaintașii noștrii. Roadele și bunătățile lor erau bine apreciate din partea lor, fiind-că erau în curat, că acestea sunt cele mai puternice mijloace la înalțarea omului pe toate terenurile vieții. Și dacă pe toate terenurile aduce roade îmbelșugate, atunci deschilnit pe terenul școlar va face acest bine, deoarece-ce aici sunt cele mai multe idei, ce asteaptă o urgentă lămurire.

Intrunirile acestea având o valoare atât de însemnată pentru învățător și școală, nu se pot recomanda îndeajuns. E dureros însă, că aceasta nu se poate face și nu se

poate, pentru-că învățătorilor li lipsesc mijloacele de lipsă. Ear lipsind acestea, participarea lor e cu neputință. Deci ni se pune întrebarea: nu s'ar putea ajutarea în punctul acesta în o altă formă, pe o cale mai puțin costisitoare?

E un us, o datină, de altcum foarte salutară, că se publică prin ziare în reasumat decursul ședințelor. De cât numai, că de cele mai multe ori nu se dă icoana adevărată a celor petrecute în acele întruniri. Nisuița tuturor raporturilor culminează acolo, că să spună cât de multe lucruri bune, de și în realitate nu tocmai așa a fost. Ear prin astfel de răpoarte nu ni putem câștiga o icoană adevărată despre decursul acelor ședințe, și ca atare ideile discutate acolo, precum și opiniunile pro și contra nu pot ajunge și la cunoștința celor-ce n'au fost prezenți, pentru a fi apreciate și din partea acestora, eventual discutate din nou în adunările despărțimintelor, căror aparțin. Deci e de dorit, ca tot ce se publică despre adunările de aceasta natură, să fie o adevărată icoană a ședinții ținute. Părerile pro și contra la nici un cas să nu se omită, fiind-că prin aceasta am da un bold tuturor, de a discuta cu mai multă profunditate. Ear prin aceasta, așa cred, că s'ar deslega și întrebarea: că ce e de făcut în cazul, când mijloacele nu ni permit a lua parte în persoană la adunările de aceasta natură?

I. Groșorean.

D I V E R S E.

* Sf. sărbători ale Crăciunului în Arad.

Din incidentul Sfințelor sărbători ale Nașterii Domnului în catedrala de aici s'a celebrat sfânta Liturgie cu solemnitatea corespunzătoare zilei, servind însuși P. S. Sa Episcopul Iosif în asistența P. C. Lor archimandrit A. Hamsea și a protosincelui Vasile Mangra a protopopului M. Boșan, a asessorilor Dionisie Popovici Ioan Petran a preoților Gavriil Bodea, Traian Vățian și a diaconului Iancu Ștefănuț. La finea liturghiei P. S. Sa a rostit o predică adevărat magistrala, (pe care la alt loc o publicăm în estensiunea sa) arătând pe lângă însemnătatea zilei, în classice exemple misiunea salvatoare a creștinței creștine. Cuvintele Archiereului iubit a impresionat adânc pe ascultători, dovadă, că cuvântul păcii și al buneivori, propovăduit din adevărată dragoste față de neam și biserică dă încă mângăierea sufletească aceluia, ce, doritor de aceasta, se apropie de casa Tatălui. A doua zi de Crăciun a servit în Catedrală Prea Cuvioșia Sa dl protosinzel V. Mangra, asistat de preoții Tr. Vățian și G. Bodea. Răspunsurile liturghiei le-a cântat corul elevilor d-lui învățător N. Ștef. Dl Tr. Vățian a ținut a predică potrivită însemnătății zilei. La sfârșit P. S. Sa Episcopul a împărțit anafora.

* *Chirotesire.* Pentru zilele de bucurie ale Nașterii Domnului, o prea plăcută surprisă a rezervat credincioșilor săi fii P. S. Sa Dl Episcop, chirotesind întru Protosinzel pe părintele ieromonach Vasile Mangra — redactorul nostru. — De aceasta distincție a fost învrednicit Dl V. Mangra abia după un serviciu de 20 de ani ca preot.

* *Onomastica P. S. Sale.* Ziua a doua de Crăciun a fost martora a unui adevărat pelerimagin La curtea episcopoească, serbându-și în P. S. Sale onomastica în ziua aceasta. Intreaga inteligență, măestrii, țeranii

frunțași ai Aradului toți cu toții s'au grăbit să felicite din acest incident pe iubitul prelat, care ca Episcop acu își serbează primadată onomastica. P. S. Sa a primit întâiu felicitările corpului profesoral, în numele cărora a vorbit P. S. Sa archimandritul Hamsea, directorul institutului teologico-pedagogic. Le-a răspuns cu multă amabilitate, arătând rolul important ce joacă profesorii acestui institut în viața noastră culturală-națională. Li asigură de iubirea sa părintească și spriginul cel mai cald. Membrii consistorului s'au prezentat sub conducerea dlui Ignatie Pap, căror P. S. de asemeni le-a răspuns cu părintească iubire Dl G. Telescu, protopop însoțit de dl Dr. Șt. Pop și dl Fazekas, au felicitat pe P. S. Sa în numele bisericii surori gr.-catolice. P. S. Sa Episcopul a răspuns accentuând legătura strinsă și naturală a sângelui ce este între credincioșii celor doue biserici. A cultivă această frăție, este o plăcută datorie pentru P. S. Sa. Dl Traian Vățian a felicitat pe P. S. Sa în numele obștei române ortodoxe din Arad. Vorbirea caldă, sinceră și convingătoare a tinerului preot a emoționat întreg auditoriul și a făcut pe însuși P. S. Sa episcopul ca în răspunsul ce l'a dat, să accentueze coarde duiioase, arătând dragostea cu care a venit să lucreze între vechii sei prietini și făcând promisiune solemnă că-și consacra anii ce-i va dăruî încă Ceriul întru o lucrare solidară cu frunțașii bisericii, membrii ai Sinodului, păzind legea, iubind biserică și făcând ca să nu se înșale cei cari au legat bune speranțe de alegerea Sa ca episcop (lungi de „Trăească“)! Toți au grăbit să sărute mâinile prelatului, care pentru fiecare dintre cei de față, a avut o vorbă bună. Felicitări a primit P. S. Sa o mulțime din toate părțile locuite de Români precum și dela ministrii secretării de stat și alte notabilități străine, dovadă de iubirea și simpatia de care se bucură P. S. Sa la toți aceeași cu cari a avut de a face cândva. Ne aliăm și noi acestora dorind înaltului prelat, că Cel ce conduce destinele neamurilor să ni-l țină mulți ani spre binele și întru ocrotirea de rele a celor dreptcredincioși!

* *In contra beției.* În București pe lângă direcția generală, a serviciului sanitar, s'a instituit o comisiune, compusă din d-nii A. D. Xenopol, Dr. Obregia și C. Negoescu, pentru a stabili mijloacele de întrebuițat prin școală, pentru înfrânarea vițiului beției. Această comisiune, s'a întrunit pentru prima oară și a hotărât să se încerce următoarele măsuri:

1. Să se tipărească imediat „Cartea contra beției“. lucrată de învățătorul Gh. Tiron, sub privegherea ligei anti-alcoolice din Iași; din această carte, să se facă lecturi, cu întrebări la elevii din școlile sătești, cel puțin odată pe săptămână.

2. Să se alcătuiască un tablou anti-alcoolic, compus din un cap de om sănătos și acelaș ca bețiv și șase scene, de beție înconjurată cu legende. Tabloul va fi colorat, tipărit în 8000 exemplare și răspândit în toate comunele, la biserici și primării. Cu alcătuirea tabloului, a ost însărcinat d. doctor Obregia, care-l va executa, prin desenatorul de la stabilimentul Socec.

3. Să se alcătuiască de către un preot destoinic prin îngrijirea d-lui Xenopol un manual de predici de ținut la biserici contra alcoolismului.

4. Ministerul să ia măsuri foarte severe pentru pedepsirea tuturor învățătorilor dedați vicului beției, să fie dați în judecata consiliului permanent, și să li se aplice pededsele legale până la destituire.

De asemenea preoților să li se aplice de către consistoriu pedepse canonice iarăși treptat până la caterisire.

* *Pentru copii seraci.* Din Timișoara ni se scriu următoarele: Fapta bună și măreață a carității creștinească s'a sevrișit și în anul acesta, cu privilegiul sântelor

sărbători ale Nașterii Domnului, de cătră damele române din Timișoara-Fabric, căci între bucuria nemărginită ca și lacrimi din ochii mai multora, s'a împărțit (Joi în 23 Decembre v. 1899) vestminte la douăzeci băieți și băiete de școală din Fabricul-Timisorii în preința Prea stimab. Dómne Mar. Putici, ca presidentă, a Prea onor. Domn protopresbiter Dr. Traian Putici; apoi dl preot Iosif Matei din Fabric, mai multe stimab. dame române și alți inteligenți de acolo. Impărțirea de vestminte a urmat unei vorbiri medușe a Rev. Domn protopresbiter Dr. Traian Putici.

* *Un manuscript din veacul al II-lea.* Patriarhul Efrem Ramani al Antiochiei, a dat în orașul Mosul de lângă Tigru, peste un manuscript vechiu. Interesantul manuscript poartă titlul principal: „Testamentul mântuirii“, și mai ales partea a doua acestuia care cuprinde „Orindueile și poruncile Domnului“ este de o importanță deosebită. În această parte este descris și rindueala cavântului dumnezeesc al bisericeii creștine din veacul al doilea. Manuscrisul pomenește în mai multe locuri despre acei credincioși aleși, cari înzestrați erau de la Dumnezên cu darul prorociei, al tãlmãduirii și cu puterea de a vorbi în limbi străine. Pe sama acestora în toate bisericile erau rezervate locuri de frunte și pentru ei se făceau rugăciuni deosebite, ca D zêu să n-î lipsească de darurile sale suprafrești. Acest rar manuscript se va eda încurând în Germania, unde mai mulți învățați se ocupă deja cu traducerea și tãlmãcirea lui. Posibilitatea de a fi un apocrif, e eschisă prin temeincele și amănuntele lui esaminări de până acum.

* *Dinicu la Paris.* Ministrul instrucțiunii publice din România a acordat o subvențiune violoncelistului Dinicu pentru a merge la Paris în timpul esposițiunii și a da concerto cu cvartetul său. D. Dinicu va fi însoțit și de celebrul violonist George Enescu.

INVITARE DE PRENUMERAȚIUNE

LA

„BISERICA și ȘCOLA.“

Fôia bisericească școlastică, literară și economică.

Cu 1 Ianuarie stil vechiu 1900 deschidem abonament nou la „Biserica și Școla.“

Rugăm pre toți domniii abonenți de până acum, cari doresc a avé fôia noastră și pe viitoriu, să binevoiască a trimite la „Tipografia diecesană“ prețul de prenumerațiune care e:

PENTRU AUSTRO-UNGARIA:

PE UN AN . . . . . 5 fl. — cr.
„ 1/2 „ . . . . . 2 fl. 50 cr.

PENTRU ROMÂNIA ȘI STRĂINĂTATE:

PE UN AN . . . . . 14 franci.
„ 1/2 „ . . . . . 7 fr.

Sprrijinul moral și material, de care până acum s'a îndreptățeste

a spera, că și în viitoriu vom fi îmbrățișați de aseminea simpatii caldurese precum și de bunăvoința neștrămutată a On. Public cetitor.

Redacțiunea.

* **Avis!** Pentru concurse și tipărituri, rugăm a se face comandele la administrațiunea tipografiei, nu la redacția ziarului.

Redacțiunea.

Rugăm pe P. T. D-ni cari sunt în restanță cu abonamentul la foaia „Biserica și Școla“ pre an. curent 1899 să binevoiască a se grăbi cu achitarea.

Administrațiunea
tipografiei diecesane.

Concurs.

Să publică concurs pentru parohia vacantă din Ramna, în protopresviteratul Butenilor, cu termin de 30 de zile dela întâia publicare.

Venitele sperative din parohia sunt: a) câte o măsura de cucuruz (sau 1 fl.) dela 95 numere de case; b) jumătate pătrar de pământ; c) stolele îndatinat cari toate la oaltă, împreună cu întregirea dotației, (congrua) sperată din vștieria statului dau venitul recerut pentru parohiile de cl. III.

Alesul e îndetorat a da protesei văduvă jumătate din toate venitele, până va espira dreptul sei vidual.

Recurenții sunt avisați a-și trimite recursurile lor pe calea P. On. Oficiu protopresviteral din Buteni (N.-Butyn), și a-se presenta în șta biserică din loc, ca prin predică ori cântare să se recomande poporului.

Ramna, la 9 Decembre 1899.

Comitetul parochial.

Pentru autenticitate:

Ioan Iosa
preș. com. parochial.

R. mul. Bortosiu,
notar la com.

În conșelegere cu: IOAN GEORGIA, m. p. protopresbiter.

Pentru deplinarea definitivă a stațiunilor învățătoresci de mai jos, din inspectoratul Hălmașului se escrie concurs, cu terminul de alegere 30 de zile dela prima publicare:

Rișculița. Salariu anual în bani gata 250 fl.; 6 stingini de lemne à 8 fl. 48 fl., pentru conferință 10 fl., venitele cantorale 10 fl., la oaltă 318 fl., cuartir liber și grădină.

Tomești: Salariu anual în bani gata 220 fl., 6 stingini de lemne à 8 fl. 48 fl., pentru conferință învățătorescă 10 fl., venitele cantorale 20 fl., la oaltă 298 fl. cuartir liber și grădină.

Doritorii de a ocupa vre-una din aceste stațiuni sunt avisați, ca recursurile provădute cu tôte documintele prescise și adresate respectivului comitet parochial ale trimite subscrisului inspector școlar în Hălmaș până la 10/22 Ianuarie 1900.

În conșelegere cu mine: IOAN GROZA, m. p. prot. insp. școlar.